Naslov članka/Article:

SKUPNI CILJI V PRENOVLJENIH UČNIH NAČRTIH: TEMELJ SPLOŠNE IZOBRAZBE ZA IZZIVE ČASA

Common Goals in the Reformed Curricula: A Basis of General Education for Contemporary Challenges

Avtor/Author:

Dr. Ada Holcar

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje št. 4-5/2025, letnik 56
ISSN 0350 -5065
Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2025

Spletna stran revije:
https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/

Dr. Ada Holcar
Zavod RS za šolstvo

SKUPNI CILJI V PRENOVLJENIH UČNIH NAČRTIH: TEMELJ SPLOŠNE IZOBRAZBE ZA IZZIVE ČASA

Common Goals in the Reformed Curricula: A Basis of General Education for Contemporary Challenges

https://doi.org/10.59132/viz/2025/4-5/67-69

IZVLEČEK

Prispevek obravnava umeščanje skupnih ciljev v prenovljene učne načrte in kataloge znanja kot ključno sistemsko novost, katere namen je zagotoviti kakovostno splošno izobrazbo, usmerjeno v celostni razvoj učencev ter njihovo pripravljenost na izzive sedanjosti in prihodnosti. V središču razmisleka so učenci kot aktivni posamezniki, ki naj bi skozi vzgojno-izobraževalni proces razvijali znanja, spretnosti, vrednote in stališča za odgovorno, trajnostno in ustvarjalno delovanje v družbi. Članek temelji na dokumentu *Skupni cilji in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanja* (2023), ki utemeljuje skupne cilje kot prečne razvojne usmeritve, povezane s temeljnimi kompetencami za življenje in delo v 21. stoletju. Prispevek osvetljuje, kaj vključitev skupnih ciljev pomeni za učence, učitelje in šolske skupnosti, ter izpostavlja priložnosti in pogoje za njihovo uresničevanje v vzgojno-izobraževalni praksi.

Ključne besede: skupni cilji, učni načrti, kompetence, celostni razvoj, kurikularna prenova, vzgojno-izobraževalna praksa

ABSTRACT

The article addresses the integration of common goals into revised curricula and knowledge catalogues as a key systemic innovation aimed at ensuring quality general education focused on the holistic development of students and their preparedness for the challenges of contemporary society. It places the learner at the centre as an active individual who, through the educational process, is expected to develop knowledge, skills, values, and attitudes for responsible, sustainable, and creative engagement in society. The article is based on the document *Common Goals and Their Integration into Curricula and Knowledge Catalogues* (2023), which defines common goals as cross-curricular developmental orientations linked to essential competencies for life and work in the 21st century. The article explores what the inclusion of common goals means for students, teachers, and school communities, highlighting the opportunities and conditions for their effective implementation in educational practice.

Keywords: common goals, curriculum, competencies, holistic development, curriculum reform, educational practice

UVOD

Ena izmed ključnih novosti prenove učnih načrtov in katalogov znanja v Sloveniji je umeščanje t. i. skupnih ciljev – razvojnih usmeritev, ki presegajo predmetne meje in predstavljajo temelj sodobne splošne izobrazbe. V času, ko se družbeni, okoljski, tehnološki in zdravstveni izzivi poglabljajo ter zahtevajo kompleksno razumevanje in odgovorno delovanje, je vloga vzgoje in izobraževanja vse bolj prepoznana kot strateška. Učenci danes ne potrebujejo le kakovostnega znanja, temveč tudi spretnosti, vrednote in sposobnost razvijanja odnosov, ki jim omogočajo kritično razmišljanje, etično ravnanje, sodelovanje, ustvarjalnost, skrb zase in za druge ter učinkovit odziv na negotovosti sveta, v katerem odraščajo.

Zato je prenova kurikularnih dokumentov, ki jo usmerjajo *Izhodišča za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji* (2022), med svoje prednostne cilje postavila oblikovanje skupnih ciljev kot prečnega kurikularnega elementa. Ti ne predstavljajo dodatka ali ločene sestavine učnega načrta, temveč se smiselno umeščajo med predmetne cilje in didaktična priporočila posameznih predmetov. S tem so postavljeni v jedro načrtovanja, izvajanja in vrednotenja pouka. V ospredje postavljajo učečega se posameznika ter njegov celostni razvoj – ne le na kognitivnem, temveč tudi na osebnostnem, socialnem, etičnem in ustvarjalnem področju.

Skupni cilji izhajajo iz veljavne zakonodaje in strateških usmeritev Republike Slovenije, ob tem pa se naslanjajo tudi na številne evropske in mednarodne dokumente, kot so evropski kompetenčni okviri, OECD-jeva priporočila in globalni cilji trajnostnega razvoja. Njihova vsebinska zasnova vključuje pet ključnih področij: 1) Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, 2) Trajnostni razvoj, 3) Zdravje

in dobrobit, 4) Digitalna kompetentnost ter 5) Podjetnost. V vsakem področju so opredeljeni ključni cilji, ki jih predmetne kurikularne komisije smiselno povežejo s predmetnimi cilji in standardi znanja pri snovanju različnih pristopov izvajanja pouka.

V prispevku bomo osvetlili pomen in potencial skupnih ciljev v prenovljenih učnih načrtih – tako z vidika učencev kot učiteljev. Zanimalo nas bo, kako skupni cilji prispevajo h kakovostnemu učenju za prihodnost, katere priložnosti odpirajo in kakšne pogoje zahtevajo, da bodo v šolski praksi dejansko zaživeli.

KAJ SO SKUPNI CILJI IN KAKO SO ZASNOVANI

Skupni cilji predstavljajo odgovor na vprašanje, katera znanja, spretnosti in zmožnosti naj učenec razvija tekom osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja, da bi bil pripravljen na kompleksne izzive sedanjosti in prihodnosti. Zaradi množice izrazov in konceptov, kot so kompetence, pismenosti in prečne kompetence, se je v okviru kurikularne prenove kot vsebinsko utemeljena nadpomenka uveljavil izraz »skupni cilji«, ki ponuja enoten, sistemsko premišljen okvir za celovito pojmovanje splošne izobrazbe.

Skupni cilji temeljijo na dveh razsežnostih splošne izobrazbe, kot jo opredeljujejo *Izhodišča* (2022): epistemološki, ki zajema kakovostno znanje kot trdno osnovo za nadaljnje učenje in delo, in socialno-etični, ki vključuje osebni razvoj, odgovorno ravnanje in pripravljenost na dejavno državljanstvo. Skupni cilji so zasnovani tako, da se uresničujejo skozi različne učne predmete in v različnih izobraževalnih obdobjih, v povezavi z vsakodnevnim poukom ter širšim vzgojno-izobraževalnim okoljem.

Komisija za pripravo skupnih ciljev je na podlagi analiz tujih kurikulov, strateških dokumentov in nacionalne zakonodaje določila pet ključnih področij, ki sestavljajo okvir skupnih ciljev:

1. Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost – področje, ki krepi sporazumevalne zmožnosti, razumevanje kulturne raznolikosti, izražanje, empatijo ter zmožnost odgovornega in dejavnega delovanja v skupnosti.
2. Trajnostni razvoj – spodbuja razumevanje okoljskih, družbenih in ekonomskih razsežnosti trajnostnega načina življenja ter razvoj aktivnega odnosa do sveta.
3. Zdravje in dobrobit – poudarja celostno razumevanje zdravja kot psihofizičnega, čustvenega in socialnega ravnovesja ter razvija strategije za osebno dobrobit in medosebne odnose.
4. Digitalna kompetentnost – naslavlja uporabo in razumevanje IKT, digitalno pismenost, varnost, odgovorno uporabo in kritično refleksijo o digitalnih okoljih.
5. Podjetnost – spodbuja ustvarjalnost, iniciativnost, fleksibilno reševanje problemov, vztrajnost in pripravljenost na učenje iz napak ter odgovorno vodenje in sodelovanje.

Vsako področje vključuje ključne cilje, ki jih predmetne kurikularne komisije umeščajo v učne načrte in kataloge znanja, tako da jih povezujejo z obstoječimi učnimi cilji ali jih konkretizirajo v didaktičnih priporočilih. Ključno je, da se skupni cilji ne razumejo kot ločen dodatek, temveč kot integrativni kurikularni element, ki povezuje različne vidike učenja in poučevanja.

Njihova zasnova sledi načelu interdisciplinarnosti in smiselnega povezovanja – cilj je, da se učenec z istimi vsebinskimi poudarki srečuje pri različnih predmetih in skozi različne perspektive. S tem se spodbuja globlje razumevanje, prenos znanja, refleksija in krepitev osebnega odnosa do znanja.

KAJ VKLJUČITEV SKUPNIH CILJEV POMENI ZA UČENCA

Vključitev skupnih ciljev v učne načrte in kataloge znanja pomeni premik k bolj celostnemu razvoju učenca ter njegovemu globljemu razumevanju sveta. V ospredje postavlja ne le to, kaj učenec zna, temveč tudi kako zna znanje uporabiti, kako razmišlja, kako se razvija kot posameznik in kako deluje v skupnosti. Učenec ni več samo prejemnik znanja, ampak aktivni udeleženec učnega procesa, ki ima priložnost prepletati znanje iz različnih področij, ga osmisliti v konkretnih življenjskih situacijah in pri tem razvijati ključne zmožnosti za življenje v sodobni družbi.

Skupni cilji spodbujajo večdimenzionalno učenje, ki vključuje:

- **kritično mišljenje in presojanje informacij**, zlasti v povezavi z digitalnimi viri;
- **komunikacijo in sodelovanje**, kot temelj sporazumevalnih zmožnosti v različnih kontekstih;
- **čustveno in socialno zrelost**, ki se razvija skozi razumevanje sebe in drugih;
- **zmožnost za trajnostno in odgovorno delovanje**, tako na osebni kot skupnostni ravni vključno z etičnim odnosom do narave in okolja;
- **ustvarjalnost, radovednost in podjetnost**, ki so temelj inovativnega mišljenja in dejanskega udejstvovanja v svetu.

Učenec skozi takšen pristop ne razvija le znanja znotraj posameznega predmeta, temveč tudi kompetence, ki presegajo izvedbo pouka: sposobnost sodelovanja, samoregulacijo učenja, odločanje na podlagi vrednot in odgovornost do sebe, drugih, narave in okolja. Tak pristop hkrati spodbuja večjo povezanost znanja, saj se učenec z istimi idejami in cilji srečuje v različnih učnih situacijah, kar prispeva k trajnejšemu razumevanju in smiselnosti učenja.

S tem ko se skupni cilji vključujejo v vse predmete in ravni izobraževanja, dobiva učenec dosledno in usklajeno izkušnjo vzgoje in izobraževanja, ki mu pomaga razumeti, zakaj se uči, kako lahko znanje uporabi in kako naj prevzame aktivno vlogo v družbi. V ospredju je učenčeva pripravljenost na prihodnost – ne kot skupek naučenih vsebin, ampak kot sposobnost razmišljati, sodelovati, presojati in ustvarjati v hitro spreminjajočem se svetu.

KAJ VKLJUČITEV SKUPNIH CILJEV POMENI ZA UČITELJE IN ŠOLE

Za učitelje in šole vključitev skupnih ciljev prinaša novo kurikularno razsežnost, ki presega tradicionalno predmetno naravnanost in spodbuja celostno načrtovanje pouka. To ne pomeni, da bodo morali učitelji vsebino svojega predmeta »razširiti« z dodatnimi temami, temveč da bodo pri načrtovanju pouka prepoznavali možnosti za smiselno povezovanje predmetnih učnih ciljev s skupnimi cilji – tam, kjer to naravno izhaja iz vsebine, konteksta in didaktičnih možnosti.

Učitelj bo v tem okviru deloval kot kurikularni načrtovalec, ki:

- razmišlja širše o namenu učenja;
- prepoznava priložnosti za razvijanje kompetenc znotraj svojega predmeta;
- soustvarja povezave z drugimi predmetnimi področji;
- izbira didaktične pristope, ki spodbujajo sodelovanje, refleksijo, ustvarjalnost, etično razmišljanje ter razumevanje in odzivanje na globalne izzive;
- vključuje učence kot dejavne udeležence učnega procesa.

Vloga šole se s tem postopno premika od mesta prenosa znanja k prostoru, kjer se razvijajo sposobnosti za vseživljenjsko učenje in odgovorno delovanje. Šola postaja prostor povezovanja, preizkušanja, skupnega reševanja problemov in razvijanja odnosov, ki temeljijo na spoštovanju, odgovornosti in skrbi za druge. To bo zahtevalo:

- kolektivno strokovno sodelovanje, kjer se skupni cilji prepoznajo, načrtujejo in uresničujejo v različnih učnih kontekstih;
- vodstveno podporo, ki ustvarja pogoje za izmenjavo praks, refleksijo in vključevanje skupnih ciljev v razvojni načrt šole;
- strokovno usposabljanje, ki učiteljem pomaga prepoznati didaktične možnosti za uresničevanje skupnih ciljev;
- šolsko kulturo, ki ceni sodelovanje, interdisciplinarnost, celostno učenje in razvoj učenčevih potencialov.

Čeprav se vključevanje skupnih ciljev lahko na prvi pogled zdi kot dodatna naloga, pa prve strokovne razprave in razmisleki kažejo, da tak pristop krepi smiselnost in povezanost vzgojno-izobraževalnega delovanja. Učitelji, ki so že imeli priložnost razmišljati o vključevanju skupnih ciljev, poročajo o večji odprtosti za razpravo, bolj smiselnem povezovanju znanja in večji angažiranosti učencev. Skupni cilji torej niso le nova zahteva v načrtovanju – so priložnost za kakovostnejše poučevanje, ki učencem pomaga razvijati notranjo motivacijo, osebno povezanost z znanjem in občutek, da je šola prostor, kjer se pripravljajo na življenje.

SKUPNI CILJI KOT SKUPNA ZAVEZA ZA PRIHODNOST

Umeščanje skupnih ciljev v učne načrte in kataloge znanja ni zgolj strukturna sprememba kurikularnih dokumentov, temveč pomemben razvojni premik, ki izraža širšo vizijo vzgoje in izobraževanja kot temeljne družbene naloge. V času globalnih izzivov – od podnebnih sprememb, digitalne preobrazbe in poglabljanja psihosocialne problematike do vprašanj demokracije, solidarnosti in odgovornosti – postaja izobraževanje, ki povezuje znanje, vrednote, spretnosti in odnose, ključni dejavnik za oblikovanje odgovornega in odpornega posameznika ter skupnosti.

Skupni cilji so izraz te potrebe. Predstavljajo most med izobraževalnimi politikami in šolo, med družbenimi in okoljskimi izzivi ter osebnostnim razvojem učenca. So tudi priložnost, da šole ne ostajajo le odzivne ustanove, temveč postajajo prostori refleksije, delovanja in soustvarjanja prihodnosti.

Za uresničevanje teh ciljev pa zapis v kurikularnem dokumentu ni dovolj. Potrebna je skupna zaveza vseh deležnikov – učiteljev, vodstev šol, kurikularnih komisij, svetovalcev, staršev in učencev. Skupni cilji lahko zaživijo le v okolju, ki temelji na sodelovanju, strokovnem dialogu in usklajenem delovanju vseh deležnikov – z zavestjo o pomenu celostnega pristopa.

Prenova učnih načrtov in katalogov znanja naj zato ne bo samo posodobitev vsebin, temveč povabilo k skupnemu razmisleku o tem, kakšno šolo želimo in potrebujemo. Skupni cilji nam kažejo smer – skupno odgovornost pa moramo uresničiti skupaj, v praksi.

VIRI IN LITERATURA

Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). *EntreComp: Okvir podjetnostne kompetence.* Prevod. Zavod RS za šolstvo.

Bianchi, G., Pisiotis, U., in Cabrera Giraldez, M. (2022). *GreenComp The European sustainability competence framework.* Evropska komisija. https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128040

Competences for democratic culture (2016). *Living together as equals in culturally diverse democratic societies.* Svet EU. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=NL

Department of Education and Skills (2015). *Framework for Junior Cycle. Department of Education and Skills.* https://ncca.ie/en/junior-cycle/framework-for-junior-cycle/

DigComp: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe (2013).

Državne smernice za kulturno-umetnostno vzgojo v vzgoji in izobraževanju (2009). https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Smernice_za_kulturno_umetnostno_vzgojo.pdf

Entrecomp: Okvir podjetnostne kompetence (2019). Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/entrecomp.pdf

Evropska komisija (2017). *Citizenship Education at School in Europe – 2017.* https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6b50c5b0-d651-11e7-a506-01aa75ed71a1/language-en

Evropska komisija (2022). Key competences for all – Policy design and implementation in European school education - final report. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Looney, J., O'Shea, M., Staring, F., idr. Evropska unija. https://data.europa.eu/doi/10.2766/1951

Ferrari, A., Punie, Y., in Brecko, B. (ur.). *Evropska komisija. DigComp 2.2: Okvir digitalnih kompetenc za državljane.* Z novimi primeri rabe znanja, spretnosti in stališč (2023). Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/08/DigComp-2-2-Okvir-digitalnih-kompetenc.pdf

Global Action Programme on Education for Sustainable Development (2016). UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246270

Highlights from the global consultation process towards the UNESCO Framework (2023). UNESCO.

Izhodišča za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji. (2022). Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/digitalna_bralnica/izhodisca-za-prenovo-ucnih-nacrtov-v-osnovni-soli-in-gimnaziji/

LifeComp: Evropski okvir za osebno in socialno ključno kompetenco ter kompetenco učenje učenja (2020). Evropska komisija. https://www.zrss.si/pdf/lifecomp.pd

Redecke, C. in Brecko, B. (ur.). (2018). *Evropski okvir digitalnih kompetenc izobraževalcev: DigCompEdu.* Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/digcompedu.pdf

Sirnik, M., Vršič, V., Simčič, I., Fras - Berro, F., Lovšin Kozina, F., Stopar, N., Pustavrh, S., Vreš, S., Kretič Mamič, A., Ternar, V., Angelov Troha, K., Petric, D., Kokalj, T., in Brezovnik, S. (2022). *Finančna pismenost: opredelitev in gradniki.* Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/Financna_pismenost_gradniki.pdf

Skupni cilji in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanja. (2024). Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/digitalna_bralnica/skupni-cilji-in-njihovo-umescanje-v-ucne-nacrte-in-kataloge-znanj/

Svet EU (2018). Priporočila Sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=N

Umetnost v vzgoji v vrtcih in šolah: projekt SKUM (2022). Založba Univerze na Primorskem.